

ПЛЕНУМ ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА КПСС

ДЛЯ ЛЮДЗЕЙ

ПРАМОВА ТАВАРЫША Ф. А. СУРГАНАВА

Таварыш! У сваім глыбока аргументаваным дакладзе на Пленуме таварыш М. С. Хрушчоў усёабнава асветліў важнейшыя тэарэтычныя пытанні камуністычнага будаўніцтва, аноў звярнуў увагу кіруючых кадраў і ўсёй партыі на вялізарнае практычнае значэнне асноўных палажэнняў новай Праграмы КПСС. Ён яшчэ раз падкрэсліў, што для марксістаў-леніністаў камунізм — гэта і поўная сацыяльная роўнасць усіх членаў грамадства, і высокая сям'янасць, ідэйнасць усіх грамадзян, і багацце матэрыяльных і духоўных дабраў.

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў падкрэсліў вялізнае значэнне сельскай гаспадаркі ў стварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма і нацэліў шляхі далейшага развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці ў святле патрабаванняў Праграмы партыі.

Увесь савецкі народ гарача адраба і падтрымлівае рашэнні XXII з'езда КПСС, Праграму партыі, Савецкія людзі бачаць у ёй усавешчэнне сваіх заветных мар і спадзяванняў. Яны наперадзі ўпэўнены ў тым, што намерыны з'езд партыі план пабудовы камунізма будзе гаспадарка выканана. Гэтая вера ў перамогу камунізма, усенародная падтрымка планаў партыі знаходзяць сваё праяўленне ў самаадданай працы рабочых, сялян, інтэлігенцыі, у шырокім размаху сацыялістычнага спаборніцтва за выкананне і перавыкананне заданняў сямігодкі.

План вытворчасці прамысловай прадукцыі ў Беларусі на 1962 год выканан на 103 процанты. Прадпрыемствы выпусцілі звыш плана вялікую колькасць разнастайнай прадукцыі. Няхайліна расце прадукцыйнасць працы, зніжаецца сабекошт, паліпшаецца якасць прадукцыі. Наша прамысловасць развіваецца больш высокім тэмпам, чым намячалася сямігодным планам.

Пасля вярснёўскага Пленума ЦК (1953 г.) у развіцці сельскай гаспадаркі рэспублікі, як і ўсёй краіны, дасягнулі вялікіх поспехі. Аднак узровень развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці ў рэспубліцы адстае ад заданняў сямігодкі. За перыяд з 1953 года вытворчасць малака ў калгасах і саўгасах узрасла на 44 процанты, а ў цэлым па рэспубліцы — усюго на 27 процантаў; вытворчасць мяса, хаця і павялічылася ў калгасах і ў саўгасах больш чым на 30 процантаў, але ў цэлым па рэспубліцы яна засталася на тым жа ўзроўні, што і тры гады назад. Паранейшаму нізка ў Беларусі ўраджайнасць сельскагаспадарчых культур. Вытворчасць збожжя ў 1961 годзе складала ўсёго 65 процантаў да аб'ёму, прадугледжанага сямігодкай на гэты год, малака — 87 процантаў і мяса — толькі 66 процантаў.

Цэнтральны Камітэт КПСС, таварыш М. С. Хрушчоў справядліва крытыкуюць кіруючыя кадры Беларусі за недахопы і памылкі ў рабоце па кіраўніцтву сельскай гаспадарчай, за нізкія тэмпы прыросту прадукцыі. Тав. М. С. Хрушчоў на нарадзе работнікаў сельскай гаспадаркі Беларусі і на гэтым Пленуме Цэнтральнага Камітэта КПСС ускрыў прычыны зніжэння тэмпаў сельскагаспадарчай вытворчасці ў нашай рэспубліцы.

На працягу раду гадоў у адпаведнасці са спецыялізацыйнай рэспублікі, на вытворчасці, галоўным чынам прадуктаў жывёлагадоўлі, мы актыўна займаліся павелічэннем палогоў грамадскай жывёлы, і гэта, безумоўна, дало свае вынікі. Але, узяўшы ўвагу павелічэнню палогоў грамадскай жывёлы, партыйныя і савецкія арганізацыі рэспублікі забыліся аб рашучым фактары развіцця жывёлагадоўлі — аб стварэнні трывалай кармавой базы. Гэта было нашай вялікай памылкай.

Так, у 1961 годзе пры значным росце палогоў жывёлы калгасы і саўгасы рэспублікі нарыхтавалі кармоў нават менш, чым у 1960 годзе. Іменна таму Беларусі ў 1961 годзе неадназначна план нарыхтовак мяса на 5 процантаў.

Калгасы і саўгасы адчуваюць востры недахоп у кармах. Адной з галоўных прычын недавальняючага забеспячэння жывёлы кармамі з'яўляецца таксама няправільнае выкарыстанне асноўнага багацця калгасаў і саўгасаў — зямлі. Мы поўнасьцю падтрымліваем прапановы тав. М. С. Хрушчова аб тым, што неабходна рашуча асуліць травапольную сістэму, якая нанесла вялікую шкоду сельскай

гаспадарцы. У дакладзе правільна падвргаецца крытыцы Беларускаму Інстытуту жывёлагадоўлі за безгаспадарчае выкарыстанне зямлі ў сваёй эксперыментальнай гаспадарцы. Не меншай крытыцы за прыхільнасць да траваполья заслугоўвае і Інстытут земляробства Беларусі, у гаспадарках якога шматгадовай і аднагодковай травы займалі 41 процант ворнай зямлі, а такая каштоўная культура, як цукровыя буркі, усюго 1,5 процанта, кукуруза — менш чым 7 процантаў. Гэтыя і іншыя навуковыя ўстановы рэспублікі, падаржаючы эканамічным вынікам дзейнасці сваіх гаспадарак, наперарок разумнаму сансу, усклаў прапаўдвалі травапольную сістэму і імкнуліся актывізаваць укараніць яе ў калгасах і саўгасах.

Гэта нанесла вялікі ўрон сельскай гаспадарцы рэспублікі. Плошчы пад шматгадовымі і аднагодковымі травамі павялічыліся за 472 тысячы гектараў у 1953 годзе да 1.165 тысяч гектараў у 1961 годзе, а плошчы пад збожжавымі культурамі за гэты час скараціліся на 719 тысяч гектараў. Каля 6 процантаў ворнай зямлі займаў асё. Такім чынам, у нашай рэспубліцы амаль надна чацвёртая частка ўсяго поля выкарыстоўвалася пад пасевы малаўраджайных культур.

Мы дрэнна займаліся вырошчваннем кукурузы — гэтай важнай кармавой культуры. З-за слабасці арганізацыйнай работы партыйных і савецкіх органаў па ўкараненню перадавога вопыту ў аплане працы кукурузавадоў калгасы і саўгасы рэспублікі сабралі ў мінулым годзе ўсёго на 155 процантаў годашня масы з гектара. У радках раўнаў страцілі майстравы кукурузавадоў. Між тым, дасягненні асобных механізаваных з'яўленняў і гаспадарак, якія атрымалі ў тым жа 1961 годзе па 600—800 і больш цэнтнераў сіласнай масы, па 40 і больш цэнтнераў зерня кукурузы з гектара, сведчаць аб тым, што ў рэспубліцы ёсць поўная магчымасць штогод атрымліваць устойлівыя высокія ўраджай кукурузы.

Кіруючыя кадры і спецыялісты сельскай гаспадаркі Беларусі с'ючасова не ацанілі цудоўных кармавых вартасцей цукровых буркаў, лічачы па традыцыйнай асноўнай кармавой культуры бурбулю. Гэта з'явілася, у пэўнай ступені, тармазам для развіцця кармавой базы.

Партыйныя і савецкія органы рэспублікі робяць неабходныя вывады. У 1962 годзе калгасы і саўгасы за лік скарачэння пасевы бульбы заплавалі пасевы цукровых буркаў на кармавыя мэты 140 тысяч гектараў. Праўда, гэта яшчэ мала, але гэта — амаль у пяць разоў больш, чым было пасевана ў мінулым годзе. У наступныя гады павялічыць плошчы пад цукровымі буркамі будучы дзевяць да 300—350 тысяч гектараў.

У нашых калгасах і саўгасах не ўдаляецца дастатковай уражай вытворчасці кармоў, багатых бялкамі. Пасевы кармавога лубіны не перавышалі 3 процантаў ворнага, плошчы пад гарохам не толькі не павялічыліся, але нават скараціліся, а кармавы боб у нас наогул не вырошчываўся.

Таварыш М. С. Хрушчоў, укажушы на нашы памылкі і недахопы, дапамог кіруючым кадрам калгасаў і саўгасаў, вучоным і спецыялістам, партыйным і савецкім работнікам больш ясна ўбачыць вялізарныя рэзервы вытворчасці.

Ва ўсіх калгасах і саўгасах распрацавана новая структура пасяўных плошчаў на 1962 год. У гэтым годзе пасевы збожжавых будучы папярэны на 375 тысяч гектараў і зоймуць 54,3 процанта ворнага. Плошчы пад прапашнымі культурамі павялічыцца да 26,4 процанта ворнага. Пад кукурузай будзе занята 13—14 процантаў, пад бабовымі — на зерне і сілас — 11 процантаў, пад цукровымі буркамі — 3,3 процанта ворнага. Плошчы пад травамі скараціцца прыкладна ў два разы і складуць каля 12 процантаў. Будучы значна расшыраны пасевы кукурузы і цукровых буркаў на асушаных землях.

Калгасы і саўгасы намячаюць ужо ў 1962 годзе значна павялічыць ураджай усіх сельскагаспадарчых культур і перш за ўсё — кукурузы, цукровых буркаў, бабовых, бульбы. У рэспубліцы вядзецца актывная работа па падрыхтоўцы да вяснянай сямігодкі ў калгасах і саўгасах ёсць дастаткова колькасць насення, зварышчавацца рамонт тэхнікі. Нарыхтоўваюцца і вывозцца арганічныя ўгнаенні: у нас з 1

кастрычніка 1961 года ўжо вывезена на пал 32 мільёны тон гною і торфу, пераважна ў выглядзе кампостаў, або амаль на 40 процантаў больш, чым на гэты ж час у мінулым годзе. Такім чынам, вывезена прыкладна на 10 тон місювых ўгнаенняў у разліку на кожны гектар яравога кльня.

Заканчваецца работа па стварэнню з'яўленняў, паўсюдна вядзецца практычнае абучэнне кукурузавадоў, буракавадоў, механізатараў, спецыялістаў і кіруючых кадраў аграгаспадарчых вырошчвання кукурузы і цукровых буркаў. У абласцях працягваюць перадавога вопыту па кіраўніцтвом лепшых кукурузавадоў і буракавадоў Кота, Публікі тт. Уладзіміра Кота, Уладзіміра Жудро, Шарыця Радзінска, Генадзі Жудро, Міхаіла Бандакура, Ольгі Мацюшкі і іншых, якія штогод дабіваюцца высокіх ураджай кукурузы і цукровых буркаў. Вялікая група беларускіх механізатараў абучалася перадавым метадам вырошчвання цукровых буркаў у знатнага механізатара краіны тав. Святлічана. Да вырошчвання кукурузы будучы прыцягнуты ўсе майстры, якія займаліся гэтай справай у мінулыя гады, а затым перайшлі на іншую работу.

Кіруючыя кадры калгасаў і саўгасаў у семінарах і на курсах вывучаюць эканаміку сельскай гаспадаркі, перадавы вопыт земляробства і жывёлагадоўлі. Пры сельскагаспадарчых вышэйшых навуковых установах працягваюць 3 школы па падрыхтоўцы старшын калгасаў і дырэктараў саўгасаў. У кожнай абласці створаны шасцімесячныя курсы павышэння кваліфікацыі старшын калгасаў і дырэктараў саўгасаў, кароткатэрміновыя курсы па перадавым вопытам брыгадзнікаў і закладчыкаў жывёлагадоўчых ферм.

Удасканальванне структуры пасяўных плошчаў і намячаемае павышэнне ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур дазваляе калгасам і саўгасам рэспублікі ў сёлённым годзе атрымаць з гектара ворна ў сярэднім на 20—22 цэнтнеры кармавых аднагодкаў, г. зн. у паўтара раза больш, чым у 1961 годзе. Гэта дазволіць калгасам і саўгасам, нягледзячы на недахоп кармоў у першым паўгоддзі, ужо ў 1962 годзе павялічыць вытворчасць малака на 15—20 процантаў і мяса — на 25—30 процантаў. Вытворчасць малака складе 190—200 цэнтнераў на сто гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў і мяса ў ўбойнай вазе — па 31—32 цэнтнеры на сто гектараў ворна і на 6,5—7 цэнтнераў на сто гектараў іншых сельскагаспадарчых угоддзяў. Калгасы і саўгасы рэспублікі будучы змагацца за тое, каб у наступным годзе адкарміць не менш чым па адной свінні на кожны тры гектары ворнага.

Намячаемы рост валавой вытворчасці прадуктаў сельскай гаспадаркі дазволіць у гэтым годзе прадаць дзяржаве значна больш, чым у мінулым годзе, збожжа, бульбы, ільновалкіна, мяса, малака і іншых прадуктаў сельскай гаспадаркі.

Вялікае мабільнае значэнне мае канкрэтная пастаноўка тав. М. С. Хрушчовам на гэтым Пленуме пытанні аб узраўноўванні спажывання і вытворчасці асноўных прадуктаў сельскай гаспадаркі, які павінен быць забяспечан на застаўшыся гады сямігодкі і наступныя гады. Мы падлічым, якія аб'ёмы гэта складзе ў Беларусі і выпрацуем дадатковыя меры, накіраваныя на тое, каб забяспечыць неабходны аб'ём вытворчасці, пераадолець адставае ў выкананні заданняў сямігодкі. Узровень вытворчасці ў размеры 75 цэнтнераў мяса ў ўбойнай вазе на сто гектараў ворна і 16 цэнтнераў на сто гектараў іншых угоддзяў будзе дасягнуты ў рэспубліцы ў гэтай сямігодцы. У нас ёсць німаля гаспадаркі і набліжаюцца да вытворчасці 150 цэнтнераў мяса і 1.000 цэнтнераў малака на сто гектараў ворнага.

Паспяховае вырашэнне задач далейшага ўздыму сельскай гаспадаркі залежыць, перш за ўсё, ад арганізатарскай работы партыйных органаў, ад узраўноўвання правільнага калгасам і саўгасам. Правільна адначасна Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, што мы кіруем сельскай гаспадарчай часта дэларатыва, у нас адсутнічае належны кантроль і праверка выканання прынятых рашэнняў, ніяка актывнага ўздзеяння на станаўшчыя справу ў кожнай гаспадарцы. Партыйныя і савецкія органы рэспублікі мала займаюцца ўкараненнем вопыту перадавоў, слаба клопаюцца аб стварэнні перадавым вытворчасці неабходных умоў. Мы лічым

правільнымі вывады і прапановы па паліпшэнню кіраўніцтва сельскай гаспадарчай, выкладчыкаў у дакладзе М. С. Хрушчова на гэтым Пленуме.

У Беларусі намячаецца стварыць 29 мікраінтэлектуальных саўгасных упраўленняў. Кожнае з іх будзе абслугоўваць у сярэднім 5 раёнаў, 93 гаспадаркі. У складзе ўпраўленняў мяркуецца мець групу інспектараў-агранізатараў, замацаваных за кожным з іх 5—7 калгасаў і саўгасаў, групу галоўных спецыялістаў па галінах, аддзел планавання і групу бухгалтараў-рэвізораў з разліку абслугоўвання кожным з іх 10 гаспадарак. Мы лічым таксама неабходным мець пры мікраінтэлектуальных партаргаў ЦК з групай інспектараў.

Акрамя таго, у нас будучы створаны абласныя вытворчыя ўпраўленні на чале з намеснікамі старшын аблвыканкомаў, міністэрства па вытворчасці і закупках сельскагаспадарчых прадуктаў у рэспубліцы, якое будзе ўзначальваць намеснік Старшыні Савета Міністраў.

Мы падтрымліваем прапановы тав. М. С. Хрушчова аб стварэнні ў рэспубліках і абласцях камітэтаў па кіраўніцтву сельскай гаспадарчай, узначальваемых першым сакратарам ЦК Кампартыі саюзных рэспублік і абласных камітэтаў партыі.

Новая арганізацыя кіравання сельскай гаспадарчай безумоўна дасць станоўчыя вынікі. Але ясна, што бочач з гэтым трэба ўзмацніць і палітычны арганізатарскую і палітычную работу партыйных арганізацый у вёсцы, вырашаць яе важнейшую практычную задачу: укараненне ў сельскагаспадарчую вытворчасць перадавога вопыту, абучэнне людзей лепшым прыёмам вырошчвання высокіх ураджай кукурузы, цукровых буркаў, бабовых і іншых культур. На гэта мы і нацэліваем члпер партыйныя арганізацыі.

Таварыш М. С. Хрушчоў у дакладзе ўдзельніку ўвагу пытанню павышэння працоўнай актывнасці мас, падкрэсліў выключную важнасць правільнага спалучэння маральных і матэрыяльных стымуляў у справе камуністычнага будаўніцтва. Паслядоўна ажыццяўленне ленынскага прыпытку матэрыяльнай зацікаўленасці сельскіх пра-

цаўнікоў у выніках сваёй працы з'яўляецца адным з рашучых сродкаў уздыму сельскагаспадарчай вытворчасці. Мы лічым вялікім уплываннем тое, што многія калгасы і саўгасы рэспублікі дрэнна выкарысталі гэты рычак.

У перапішні час партыйныя і савецкія органы рэспублікі прымаюць неабходныя меры, накіраваныя на павышэнне матэрыяльнай зацікаўленасці калгаснікаў і павелічэнні вытворчасці прадукцыі. Распрацаваны і апублікаваны ў друку рэкамендацыі па дадатковай аплане працы на вырошчванні кукурузы, цукровых буркаў і бабовых культур. Вядзецца актывная работа па ўкараненню гаспадарчага разліку ў калгасах.

Мярэлым узроўню кіраўніцтва гаспадарчай з'яўляюцца колькасць, якасць і сабекошт прадукцыі, якую атрымліваюць калгасы і саўгасы. Прадукцыйнасць працы ў гаспадарках рэспублікі за апошні час прыкметна ўзрастае, але яна яшчэ нізкая: прадукцыя, вырабляемая калгасамі і саўгасамі, абыкоўдзіцца ім яшчэ дорага. Гэта тлумачыцца галоўным чынам тым, што ў калгасах і саўгасах часта прымяняюцца адсталяе металы вядзення гаспадарчай, дрэнна выкарыстоўваюцца ўнутраныя рэзервы вытворчасці.

Аднак нізкая прадукцыйнасць працы абумоўлена і недастатковай механізацыяй вытворчых працэсаў. У рэспубліцы ў 1962 годзе, напрыклад, с'ябу кукурузы пры поўным выкарыстанні тэхнікі будзе механізавана толькі на 60 процантаў, цукровых буркаў — на 40 процантаў, а бульбы — на 30 процантаў. Уборку ж цукровых буркаў і бульбы калгасы і саўгасы рэспублікі будучы праводзіць у асноўным уручную. Такая вельмі працаёмкая работа, як нарыхтоўка і вывозка ўгнаенняў (а гэта для Беларусі мае першараднае значэнне) — механізавана толькі на 30 процантаў. Вельмі нізкі працэнт механізацыі і ў жывёлагадоўлі.

У дакладзе тав. М. С. Хрушчова правільна пастаўлена пытанне аб ўзмацненні матэрыяльна-тэхнічнай дапамогі сельскай гаспадарцы. Гэта адна з карысных мер уздыму сельскагаспадарчай вытворчасці. Прамысловасць Беларусі таксама ўносіць

сваё ўклад у забеспячэнне калгасаў і саўгасаў тэхнікай. Праведзена рэканструкцыя Мінскага трактарнага заводу, у выніку якой яго магутнасці па выпуску трактараў будучы павялічаны з 25 да 75 тысяч машын у год. Магутнасць самога трактара павышана з 37 да 50 конскіх сіл. Прыняты меры па значнаму павелічэнню выпуску сіласаборачных камбайнаў на Гомельскім заводзе. У 1961 годзе завод вырабіў больш чым 27 тысяч камбайнаў, а ў 1962 годзе ён выпусціць ужо 35,5 тысячы машын.

Вельмі важным пытаннем для сельскай гаспадаркі рэспублікі з'яўляецца механізацыя жывёлагадоўлі. Выпуск машын і механізмаў, пагрозных жывёлагадоўлі, арганізаван на наш погляд, недавальняюча. Мы лічым, што наспела неабходнасць спецыялізаваць некаторыя прадпрыемствы сельскагаспадарчага машынабудавання на вырабе комплекснага абсталявання для ферм з тым, каб калгасы і саўгасы маглі набыць камплекты тэлеаага абсталявання для механізацыі малочнаварных, свінагадоўчых і птушкагадоўчых ферм.

Таварыш! Работа Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Савета Міністраў і іншых кіруючых органаў рэспублікі па кіраўніцтву калгасамі і саўгасамі была падвергнута справядлівай крытыцы на XXII з'ездзе Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, у прамоўе М. С. Хрушчова на нарадзе работнікаў сельскай гаспадаркі нашай рэспублікі і на гэтым Пленуме ЦК КПСС. Пасля гэтай крытыкі мы ясна бачым недахопы сваёй дзейнасці, шляхі ўздыму сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Партыйныя і савецкія органы, кіруючыя кадры, камуністы і камсамольцы, усе працаўнікі сельскай гаспадаркі Беларускай ССР з'яўляюць неабходныя практычныя вывады з крытыкі, пераадолець адставае рэспублікі ў вытворчасці мяса, збожжя і іншых прадуктаў і забяспячаць значны рост сельскагаспадарчай вытворчасці ўжо ў 1962 годзе. Тым самым яны ўносяць свой дастойны ўклад у справу стварэння камуністычнага багацця ў нашай краіне. (Працягвае ападысменты)

ПЯДЫНАК. Мал. У. БАРАНОУСКАГА.

Барыс Бур'ян

КАБ НЕ ЗГАСАЎ АГОНЬ ТВОРЧАСЦІ

Голасе і з нейкім толькі яму ўласцівым Бялскаму ў вачах, упершыню не ў МХАТ'е, не ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, а менавіта на правільнай сцэне. Яна першая далучыла нас да непаўторнага мастацтва тэатра.

Колькі людзей у правільнай пазнае сваё ўласнае думкі ў палымным прызнанні В. Р. Бялінскага: «Тэатр... Ці любіце вы тэатр, як і мяне, гэта, г. зн. усімі сіламі душы вашай, з усім энтузіязам, з усім натхненнем, да якога тэатр здольна паляка моладзь, прагнада да ўражанай цудоўнага... Любоў гэтага нават у наш век шырокага распаўсюджвання кіно і тэлебачання ўнікае часта ў тым жа Уладзіміра Кі Магілёва, у Кінашэце або ў Гомелі.

Паводле слоў М. В. Гогаля тэатр нярэдка пераўтвараецца з кафедрай, з якой у неперадана адлюстраваным жывымі акцёрамі жыццё даецца важны ўрок, і ўрок гэты нельга дасць гэтак жа ярка і пераканаўча ніякімі іншымі сродкамі. Добра, што такія кафедры ў нас ёсць не толькі ў сталічных гарадах.

Бярэжліва і дбайна трэба ставіцца да правільнага тэатра. А ў нашай рэспубліцы — больш чым дзе-небудзь, бо такіх тэатраў у нас усюго толькі пяць: у Гомелі, Гродна, Магілёве, Бабруйску і Брэсце. Мы ведаем, на што яны здольныя. Некаторыя спектаклі, паказаныя артыстамі Магілёва ці Брэста, могуць паспаборнічаць у смеласці рэжысёрскіх пошукаў і арыгінальнасці трактовак з тым, што паказваюць нам купалаўцы. Варта ўспомніць, што «Янка» ў Тэатры імя ЛКСМБ успрымае гледачамі куды больш усхвалявана, і зацікаўлена, чым у Тэатры імя Янкі Купалы, а «Брэсцкая крэпасць» ідзе ў пагранічным горадзе гадамі, і там неўзабаве адбудзецца пясчотэае прадстаўленне гэтай п'есы.

Удзельнікі творчай размовы аб сучасным тэатры, якая зараз вядзецца, часам папракаюць абласныя калектывы за тое, што тыя нібыта пагарджаюць Беларускай драматургіяй. У пэўнай меры, вядома, яны маюць рацыю. Аднак толькі тады, калі многія сучасныя нашы п'есы называюць Беларускай можа толькі з гаворкамі. Калі я чытаю «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна, «Твой светлы шлях» А. Маўзона «Любоў, Надзея, Вера...» П. Васілеўскага, мя-

— Бібіятэчка прыхаля...
— Гэту вестку разнеслі па вёсцы
Басаногія хлапчукі.
— А што за яна? — цікавіцца
жанычыны.
У каласнай канторы шаталіся
дзе калгасніцы.
— Прывітань... У моднай сукен-
цы... А туды!
— Ат, з горада...
— Ну дык што?
— Ано краля. Праз тыдзень
ўцяць...
Люба візнулася, жанычыны
эмоўкі.

Пачынаць працу было цяжка. І не толькі таму, што не хапала вопыту, ведаў; папярэдні вельмі запілілі справу. Але дзяўчынкі памалі камсамольцы. Цяпер бібіятэчка—любімае месца адначасна калгаснікаў. А якой баявой стала калгасная насценная газета, калі яе рэдактарам прызначылі Любу. Ёсць толькі адзін прыклад. Вышэйшы нумар газеты. А назаўтра старшыня калгаса Анатоль Філімонаў Бондар расказаў:
— На зольку нехта трыўніжніку паставіў у шыбу. Ну, думаю, блда здарылася. Вышодзі на двор і бачу: стаіць Іосіф Чулава.
— Таварыш старшыня, правіліўся я, дык лепш знілі 5 працэнтаў які. А на гэтай працава так размялявала, так абяславляла.
— Газета памала. Чулава больш не п'я гарэлі. І не толькі яго аднаго выключылі насценная газета.

Мнагалюды заўсёды ў бібіятэцы. Тут можна цікава і карысна прарэсці свой вольны час. Не прыходзіць сюды хіба толькі адзін Часлаў Шока. У чым справа? Дзяўчыны не раз запрашалі хлопца ў бібіятэку, але той заўсёды адмаўляўся.
— А што мне там рабіць з бязбожнікамі...
Люба занепакоілася. Наўжо Часлаў верыць у бога?
Бібіятэчка пачала наведваць яго дома. Навяз зашла ў хату да Шока і бачыць: сядзіць Часлаў і чытае біблію.

— А я табе цудоўную кнігу прынесла, — сказала Баршчуская. — Напісаў яе сялы і хворы чалавек. Можна, прачытаеш?
Не так лёгка было ўгаварыць хлопца. Доўга яшчэ ў гэты вечар расказвала Люба пра кнігу Мікалая Астроўскага. Нарэшце Часлаў пагадзіўся:
— Вазьму тваю кніжку.
Кніга спадабалася, і Часлаў стаў зацікаў у бібіятэцы. Хлопеч запісаўся ў драматычны групоў, наведваў вечары адначасна, і само жыццё пераканала яго, што рэалія — бяспрудная выдумка.
Не так доўга ў калгасным клубе ішла п'еса «Несцекара». Галоўныя ролі выконвалі Баршчуская і Шока. Позна вечарам зючкі праводзіў Любу дадому.
— Я вельмі табе ўдзячны, Люба, — сказаў у развітанне ён і моцна паціснуў дзяўчыну руку.
Д. БЯРЖЫНСКІ.

Гродзенскі раён.

ПАСЛЯ ТАГО, ЯК ВЫСТУПІЛА НАША ГАЗЕТА

Праз дваццаць год

Так называлася заметка, змешчаная ў нашай газеце 9 лютага. Ішла ў ёй гаворка пра радасную паездку ў жыццё навуковага супрацоўніка Акадэміі навуў БССР Л. Шаталавай, якая знайшла сына, згубленага ў ваіну. Разам з гэтым радасным фантам у зацікаўлена паглядзеў і аб няўзніклаваці, абываўшасці работніка 29-га паштовага аддзялення г. Мінска, па імяне якіх тав. Шаталавай с'ючасова не было ўрачана п'есам з адрасам знойдзенага сына.

Намеснік начальніка Мінскага гарадскога паштамта М. Зубоў паведаміў нам, што факты, прыведзеныя ў заметцы, абмяжоўваліся ў калектыве паштовага аддзялення. За бядаўнасцю і абываўшасцю, у выніку якіх Л. Шаталавай не было зручна вярнуцца ў Мінск, на начальніка паштовага аддзялення т. Чарныша, яго намесніка т. Дзюцінскую і арганізатара даставі т. Рушыню накіраваў адміністрацыйнага спатгані-

БРЭСТЧЫНА ПЕРАДВЫБАРНАЯ

БРЭСТ. У абласной бібліятэцы

МАСТАЦТВА ВЯСЁЛАГА ЖАНРА

Д. ЖУРАУЛЕЎ

Так званая «лёгка музыка» гучыць усюды і мае, бадай што, самага масавага слухача. Яе можна пачуць у канцэртных пляцоўках, на радыё, у кіно, яна гучыць на стадыёнах у парках, суправаджае пасажыраў ў поездзе і самалёце. Аб шырокім распаўсюджанні астраднай музыкі, любі да яе шырокіх народных мас сведчаць не толькі перапоўненыя глядзельныя залы ў такіх канцэртах, але і тое, што ў нас узнікаюць усё новыя самадзейныя астрадныя калектывы, праводзяцца гарадныя фестывалі аб лёгкай музыцы ў студэнцкіх інтэрнатах, рабочых клубах, дамах культуры.

Аднак астрадная музыка пачае са шчырым пахляпаваннем мае яна на настроеных супраць яе людзей. Бадай што ніякі іншы жанр музыкі не выклікае столькі спрэчак сярод кампазітараў і крытыкаў, як астрадная. Даўно мінуў той час, калі джаз-аркестры не карысталіся павагай і былі амаль забаронены. Але адносіны да іх парэнейшым засталіся насцярожанымі. І трэба сказаць, што для гэтага ёсць даволі слушныя падставы.

Справа ў тым, што наша астрада не заўсёды патрабавальна ставілася да выбару рэпертуару і ў свой час дала жыццё многім антымастацкім «творам», накіраваным да «Мішкі», які згубіў сваю ўсёмошчу, «Машы», што сядзець на самавары; разнастайных «Андрэяшаў», «Вася» і г. д. Праўда, з таго часу патрабавальнасць да астраднай музыкі значна ўзрасла, але і цяпер яшчэ са ад часу ў канцэртны праграмы трапляюць такія «шэдэўры», як «Ландышы», «Шышныя».

Другой прычынай халодных адносін да астрады з'яўляецца занадта ўжо вялікая колькасць малакваліфікаваных (а то і зусім некаваліфікаваных) джаз-аркестраў, напалову професіяналізаваных ці самадзейнага тыпу. Кіраўніцкіх адрасных не вылучаюць добрым музычным густам і ў пошуках «арыгінальных», «сучасных» твораў займаюцца накіраваным захадным джазавым «байвоў». Гэта, з дазволу сказаць, музыка з фармалістычным тэндэнцыям і рафінаванымі гармоніямі не мае мелодыі і па сваёй сутнасці з'яўляецца чыста абстрактнай. А між тым наша моладзь слухае гэтыя «рэчы», спявае бессэнсоўныя дрэнныя песні, якія вельмі хутка распаўсюджаюцца.

Вялікую шкоду справе выхавання добрых эстэтычных густоў моладзі наносіць так вядомы «музычны стыль». Для таго, каб назаўсёды адбыць хвоту ў слухачоў да захаднай джазавай музыкі, трэба супрацьпаставіць ёй цікавую, вясёлую і эмацыянальна насычаную астрадную музыку савецкіх кампазітараў.

У нашай краіне ёсць нягледзячы на выдатныя астрадныя аркестры, ансамблі, салістаў, якія валодаюць высокім професіянальным майстэрствам і знаходзяць шыры прымёў у наведвальніцкай канцэртаў і радыёэфіраў. Можна наваць дзесяткі таленавітых савецкіх кампазітараў, што плённа працуюць у галіне астраднай музыкі. Многія іх творы заавалялі гарадскія сімпаніі не толькі ў Савецкім Саюзе, але і ў многіх краінах усёй калітэнтнаму свету. Аднак на сённяшні дзень гэтага ўжо мала. Астрада адчувае вялікую патрэбу ў новым актуальным і па-майстэрску напісаным рэпертуары. І тут нехта не кінуць папрок у адрас кампазітараў, якія лічыць мала працуюць у гэтым жанры. Некалькі разоў павялося — у кампазітарскіх арганізацыях глядзяць на астрадную музыку, як на нешта не зусім сур'ёзнае. І дзякуючы гэтаму кампазітары старэйшага ўзросту пазбягаюць працаваць у астрадных жанрах музыкі, каб не «памяць» сваю рэпутацыю сур'ёзных мастакоў, а моладзь проста баіцца павялічыць свой творчы шлях з лёгкай музыкі, каб не трапіць у разрад лёгкаму дэнжу. Да гэтага лішч трэба дадаць своеаса-

ліваю пахляпаванне нашых кампазітараў да такіх слоў, як «джаз», «фактот», «танга», «румба», якая засталася яшчэ з тых часоў, калі пры гэтых словах музыканты сарамліва апускалі вочы: джаз называлі астрадным аркестрам, танга — павольным танцам, фактот — хуткім і г. д. Між тым большасць гэтых танцаў мае сапраўды народнае паходжанне і нарадзіліся на Кубе, у Аргенціне і іншых краінах Лацінскай Амерыкі ці атрымала сваё жыццё ў нацыянальных негрыянскіх інструментальных ансамблях, і саромецца іх не трэба.

Як жа абстаць справы з астраднай музыкой у нас, на Беларусі? Ці могуць нашы кампазітары пахваліцца сваімі поспехамі ў гэтай галіне мастацтва? На жаль, калі параўнаць стан астраднай музыкі ў РСФСР, Грузіі, Азербайджане, у рэспубліках Прыбалтыкі (не кажучы ўжо пра Маскву і Ленінград) і Беларусі, то параўнаць гэтак будзе з'яна не ў карысць нашай рэспублікі. І нам здаецца, што напярэдадні чацвёртага з'езду беларускіх кампазітараў трэба больш падрабязна разабрацца ў прычынах, якія затрымлівалі развіццё аднаго з найбольш демократычных і папулярных жанраў музыкі.

На працягу многіх год у Беларусі не было дастаткова кваліфікаванага професіянальнага астраднага аркестра і больш-менш надрыхтаванай групы салістаў, а таму не было і стымулу для творчасці кампазітараў у гэтым жанры. Апрача таго, у саюзе не зусім добра выхаваныя сталіся да астраднай музыкі. Час ад часу той ці іншы кампазітар паказваў на чаровай музычнай серадзе неапрацаваныя (альбо проста няўдалы) інструментальны твор, раманс ці песню. І замест таго, каб шчыра сказаць аўтару аб недахопах і прапанаваць пераарбят твір, выступалі ў спрэчках фрумулі, накіраваныя «Як твор професіянальнай музыкі — раманс, песня, інструментальна, п'еса мае некаторыя недахопы, але з поспехам могуць быць выкарыстаны для астрады». Так з лёгкай рукою некаторых дзейных музыкантаў мастацтва аб астрадзе стваралася думка як аб непрабавальным і ўсёядным жанры. Нярэдка былі выпадкі, калі асобныя музыканты пры размове з лёгкай музыцы ці пагардліва гаварылі: «Гэта ж астрада, а я ў ёй нічога не разумею!». Вядома, што тая астрада, якая не магі спрыяць уздыму беларускага савецкага астраднага мастацтва. Таму большасць інструментальных твораў, напісаных некалькі гадоў назад, не вылучалася кампазітарскім майстэрствам і мела звычайна салонны, слязліва-сентыментальны характар.

Не надта бліскучымі былі справы і ў галіне астраднай песні. Выпрацаваўся ўжо нейкі своеасаблівы стандарт двух-траву песень: лірычнага — з надрыўнымі інтанацыямі цыганскай песні ці старажытнага «жорсткага раманса» і жартоўнага — са штучнай вяселлю, паказным антымізмам. Абдульняла абадва віды поўная пагарда аўтару музыкі да тэкстаў. Амаль усе яны былі напісаны некалькімі, шэра, не вызначаліся змястоўнасцю. Такія «песні наогул» не магі спадабацца слухачам, стаць патрэбнымі і жаданымі спадарожнікамі савецкага чалавека. Наша пудоўная рэчаіснасць дае самы багаты матэрыял для творчасці ў любых жанрах музыкі. Чаму ж у астрадных песнях часта пры гэтым спяваецца ці пра хлопца, які ніяк не можа прызначыць сваёй любой у каханні, ці пра дзячыну, якая хоць і кахае кагосьці, але не хоча пакізаць яму гэтага, ці ўвасабляюцца ўжо набіўшым асміну трафарэтнымі вобразамі шафёра,

брыгадзіра, мільціянера? У астрадных праграмах могуць гучаць і трэба спадзявацца — прагучаць) дасціпныя надзежныя песні аб героях працы, касмічных палятах, аб найшай моладзі, песні аб усіх працах паўнакроўнага жыцця савецкага народа.

За апошні час становішча ў галіне нацыянальнай астраднай музыкі паступова выпраўляецца. Усё часцей з'яўляюцца беларускія кампазітары выходзяць на вышыні цікавай, змястоўнай, па-майстэрску напісаных песні і аркестраваных твораў. Пэўную ролю ў гэтым адыграла і арганізацыя пры Беларускім радыё астрадна-канцэртнага аркестра. Яго кіраўнік (мастацкі кіраўнік Б. Райскі) дасягнуў значных творчых поспехаў. Ён мае вялікія патэнцыяльныя магчымасці, вызначаюцца працавітасцю, інтанацыйнай стройнасцю і здольнасцю вырашаць даволі складаныя творчыя задачы. Канцэртны аркестр па радыё і адкрытыя выступленні падабаюцца слухачам. Немалая заслуга ў гэтым належыць творам беларускіх кампазітараў, якія выконвае аркестр. Добра сустрачаюць слухачы «Інтэрмецца», «Раманс» і «Кадырыю» Ул. Чародзічкіна, асобныя аркестравыя творы, сольныя песні і ваякальны ансамблі Я. Глебава, Ул. Алоўнікава, Г. Вагнера, Д. Камініска, Р. Буцілюскага, Ю. Семіяна, Ю. Бялязнікава, Э. Тымрана.

І ўсё ж трэба шчыра прызнацца, што большасць астраднай астраднай музыкі беларускіх аўтараў з'яўляецца пакуль што своеасаблівай «прабай пра».

Даволі значнае месца ў рэпертуары аркестра займаюць апраць беларускіх народных танцаў. Але гэта толькі пачатак. Нацыянальная тема ў астраднай музыцы нашай рэспублікі яшчэ вельмі далёкая ад свайго раскрыцця. А між тым, якія сапраўды багатыя і мажымасці адкрывае яна перад кожным дапытлівым і шчырым мастаком!

Спецыфіка работы радыё (ды і наогул усіх канцэртных арганізацый) патрабуе пастаяннага абнаўлення рэпертуару, усё новых і новых мастацкіх твораў з шырокім жанравым дыяпазонам. А іх пакуль што пільна надзвычай мала. Астрада-канцэртны аркестр радыё і тэлебачання мае ў сваім складзе каля 40 выканаўцаў, вялікую струнную групу, надзвычай багаты па тэмбравым фарбах электраарган, вібрафон і такія чыста «сімфанічныя» інструменты, як флейта, габоі, бас-кларнет, фагот, валторны і г. д. Гэта дае кампазітарам ялікія магчымасці ствараць самы разнастайны па гучанню творы, і застаецца толькі пакадаваць, што тая багатая магчымасці пакуль лішч выкарыстоўваюцца слаба.

Гаворачы пра абнаўленне рэпертуару професіянальных музычных калектываў, нельга забываць і пра шматлікіх астрадны калектывы самадзейнасці. Напэўна, мы не памылімся, калі скажам, што Бельдзяжыкавецтва да гэтага часу не выдала ніводнага зборніка твораў для самадзейных астрадны аркестраў. Таму і трапляюць у іх рэпертуар падрабкі пад захадным «мадэрні», безгустовыя песенкі, траскучы фактоты і нудныя танга. Паводле даных дамоў народнай творчасці, у нашай самадзейнасці астрадны аркестраў налічваецца не менш чым інструментальных ансамбляў і іншых жанраў (народнай і духовай музыкі і г. д.). Але аб падрыхтоўцы кіраўнікоў такіх аркестраў у музычных навуковых установах нават і не думалі. Без професіянальна адукаваных кіраўнікоў астрадны аркестры ніколі не здольны з'явіцца да больш-менш мастацкага ўзроўню, якога настойліва патрабуе ўзросшая культура савецкага народа. Магчыма, варта стварыць пры Саюзе кампазітараў БССР секцыю астраднай музыкі, якая магла б аказваць метадычную дапамогу нашым творцам і накіроўваць іх на правільны шлях. Гэта дапамагло б зрабіць астрадную музыку ідэяльнай, глыбока мастацкай, сур'ёзнай і разам з тым — вясёлай.

Развітанне з зімой.

Фотазэцод В. БАРАНОЎСКАГА.

МАЙСТЭРСТВА ПЕРАКЛАДУ

[Закончэнне. Пачатак на 3-й стар.]

ры, чым сапраўднае паэтычнае дасягненне, якое можна ўключыць у скарбніцу роднай паэзіі. Адна з найбольш таленавітых рускіх перакладчыкаў-вукачонаў з'яўляецца Міхал Лазінскі. Гэты працавіт і скромны чалавек шмат зрабіў для папулярнасці замежнай класікі. Шырока вядомы яго пераклад «Гамлета» Шэкспіра і «Боскай камедыі» Дантэ. Між іншым, з беларускай мовы ім перакладзены «Тарас на Парнасе». Яго пераклады вызначаюцца добрым густам і максімальным дакладнасцю. Сярод некалькіх дзесяткаў рускіх перакладаў «Гамлета» пераклад М. Лазінскага пакуль што лічыцца лепшым. Ім карыстацца кожны, хто хоча пазнаёміцца з геналянд трагедыяй Шэкспіра ў добра-смуленнай і вельмі блызкай да арыгінала трактоўцы. Тым не менш гэты пераклад не можа быць прызнаны дасканальным прычынамі, аб якіх гаварылася вышэй. Можна дзіўніцца, з якой віртуознасцю перакладчык перамагаў цяжкасці арыгінала, які умела і блізка заганяў словы ў радкі, строга захоўваючы прычыны аднолькавай колькасці радкоў. А вядома, што нармальна сувядносці англійскага і рускага скажу 10:11, англійскага мова кароткая. Атрымалася празмерная нагрузка на слова, і вольны верш арыгінала стаў вершам не вольным у перакладзе. Адсюль сучасны перакладчык, зашыфраванасць паасобных масці, якія прыходзіцца па некалькі разоў перачытваць, каб зразумець, а значыцца, аслаблены паэтычны бок твора, сіла яго эмацыянальнага ўздзеяння. Пганцкая праца М. Лазінскага па перакладу «Боскай камедыі» Дантэ мае тым самым недахопы, праўда, па іншай прычыне. Трайнае рыфма скавала свабоду думкі. Паэзія ж не перціць нацяжкам.

Другі і трэці кірунак развіцця мастацкага перакладу ў Савецкім Саюзе звязаны з практыкай перакладчыкаў-паэтаў. Ёсць паэты, якія ў большай альбо меншай ступені даласоўваюць вершы іншага аўтара да свайго творчай індывідуальнасці і перакладаючы таго альбо іншага аўтара, вольна ці мільвольна ўносяць нешта сваё. Частей за ўсё яны падрыхтоўкі для перакладу тая творы, якія найбольш адпавядаюць іх мастацкаму густу, але і пры гэтым у момант ім заўсёды ўдзяцца цалкам уключаючы ў паэтычную сферу выбранага ім аўтара і мастацкі пераклад для іх з'яўляецца не столькі творчым заданнем, колькі сродкам самавыяўлення.

Самы яркі прадэманстравана гэтага кірунку сярод сучасных рускіх перакладчыкаў — паэт Самуіл Маршак. Найбольшым прызнаем карыстаюцца яго пераклады санетаў Шэкспіра і многіх твораў Бэрсна. Бясспрэчна, гэтыя пераклады ўзбагацілі рускую літаратуру, і наўрад ці ёсць патрэба пасля Маршака перакладаць санеты Шэкспіра і вершы Бэрсна на рускую мову яшчэ раз. Перад намі паэзія ў самым высокім разуменні гэтага слова, якая жыць, хвалюе, абуджае думку. Маршак — тонкі майстар і стараецца давесці форму сваіх перакладаў да прэзэрватыўнасці, падпарадкоўваючы форму

зместу, а не наадварот. Адсюль адсутнасць моўных нацяжак, адзінаццаць паэтычных кампанентаў, закончаснасць і адпаведнасць большасці яго перакладаў. Дабавоючы гарманічнасці, Маршак разам з тым абходзіць вострыя вузлы. Тэксты тэмпераментныя, поўныя запалу, у яго перакладах даволі часта трапляюць сваю ўдарную сілу. Паэтычнае, палыманае не характарыстычна для Маршака.

Санеты Шэкспіра ў перакладзе Маршака — з'ява выключная па сваёй мастацкай якасці, але, на жаль, гэта несапраўдны Шэкспір. Многія рысы лірычнага героя Шэкспіра прыгладжаны, прычынены, падменены. Перад намі хутчэй лірычна-інтэрпрэтацыя Шэкспіра, арыгінальнае спалучэнне шэкспіраўскай паэзіі з паэтычным кірункам творчасці самога Маршака. І каго больш у гэтых перакладах — Шэкспіра ці Маршака — скажаць цяжка. У зэльым яно добра, але чамусьці трохі круцідна за Шэкспіра.

Тое ж можна сказаць і аб перакладах з Бэрсна. Рускума чытаць Маршак, па сутнасці, упершыню адкрыў характаво паэзіі Бэрсна, таму што ранейшыя пераклады з гэтага аўтара, розныя па стылю, не давалі цэльнага ўяўлення аб яго творчасці. Палюбіўшы Бэрсна, Маршак усё ж застаўся верным сабе. Народнасць, тэмперамент, часам нават грубаватасць Бэрсна не знайшлі поўнага выяўлення ў яго перакладах. Бэрс у перакладах Маршака занадта літаратурны, чысцены, прыбраны. Не мне судзіць, добра гэта ці дрэнна, бо пераклады чытаюцца з цікавасцю, але вошта да ўрыўкі з верша Бэрсна «Ішоў салдат з вайны» ў розных перакладах:

С рэсниц смахнул я капли слёз
И, долу изменив,
Я задал голоске вопрос,
Какой, — и сам не знаю.

Потом сказал я: «Ты светлей,
Чем этот день погожий,
И тот счастливей всех людей,
Кто всех тебе дорожже».

(Переклад С. Маршака).

Прагнаў слязу з вачэй
Салдат,
Храбрыца, як умее;
Штоёс запытаўся неупад,
А сарца млее, млее...

Гаворчыць: — Так воёс пекатой
І вочу з поля бою...
А ты, як цвет. Шчаслівей той,
Хто будзе жыць з табою.

(Переклад Я. Семіяна).

Параўнанне гэтых двух тэкстаў з'яна не ў карысць Маршака. «С рэсниц смахнул» — талос ізмэнна, «задал вопрос» гучыць кніжна, літаратурна, драматычнасць моманту аслаблена, тады як тэкст Я. Семіяна беззаборны ва ўсёх адносінах. Гэта іменная Бэрс і толькі Бэрс, перакладчык тут адсутнічае, ён не падмяняе аўтара. Трэці, найбольш папулярны кірунак у практыцы нашых паэтаў-перакладчыкаў можна параўнаць з работай артыстаў-заатра, якія, ствараючы пэўны статычны вобраз, не вобраз надганяюць пад сабе, а самі пераўвасабляюцца ў вобраз. Перакладчыкі гэтага кірунку не выступаюць наперад сваёй творчасцю «я». Для іх існуе аўтар, і ў меру сваіх сіл і здольнасцей яны стараюцца выявіць яго як мага ярчэй і паўней.

Узорам такіх паэтаў-перакладчыкаў быў і застаецца А. Пушкін. Перакладчыцкая дзейнасць Пушкіна шматгранная, але каго б ён не перакладаў, ці А. Міцкевіча, Ф. Шыллера, Парні, Шэлье ці Гараціна, Анакрэона, перад намі раскрываецца абраны Пушкінскім аўтар і менш за ўсё сам Пушкін. Рэдкасці, выключны дар пераўвасаблення.

Сярод многіх сучасных рускіх паэтаў-перакладчыкаў гэтага напрамку хочацца выдзеліць Вільгельма Левіка. Яго пераклады з Рансара, Гейна, Шыллера, Байрана, Петэра і многіх іншых замежных аўтараў шырока вядомы чытачам, і на мой погляд, у пераважнай большасці могуць быць прызнаны класічнымі. Цяжка ўявіць сабе на гэтых перакладах творчы індывідуальнасць Левіка, але кожны перакладчык ім твор захоўвае ўсе асноўныя рысы арыгінала. Мянэцца аўтар, мянэцца і творчая манера перакладчыка. А калі дадаць да гэтага імяненне да гранічнай дакананасці, глыбокае разуменне тэксту і віртуознае валоданне мовай — перад намі сапраўды выдатны майстар.

Паміж гэтымі трыма напрамкамі, вядома, існуе безліч градаў, бо кожны перакладчык, ці ён вучоны, ці паэт, ці паэт і вучоны разам, абмежаваны і самім колам інтарсаў, і самімі магчымасцямі. Важна, каб пераклады былі на высокім узроўні культуры, каб не было тананага саматуўжыства і гандлярскага падыходу да справы. Добры мастацкі пераклад мае права на такое ж прызнанне, як і добры арыгінальны твор. На жаль, у нас чамусьці да гэтага часу быць думка, што займацца перакладамі можа кожны, хто ведае мову, і асабліва, калі ён сам піша вершы. Забываюць, што работа перакладчыка вельмі спецыфічная і перш за ўсё патрабуе майстэрства. Даць на ішай мове мастацкі эквівалент арыгінала — гэта значыць не толькі добра разумець і адчуваць арыгінал, але і валодаць усім комплексам патрэбных мастацкіх сродкаў.

Пераклады, якія правіла, робіцца з той мовы, на якой напісаны твор. Практыка перакладу па так званых падрадкоўніках (літаратурныя празаічныя пераклады) — заганныя практыка. Цалкам выключыць яе з узнитку немагчыма, таму што некаторыя мовы вядомы толькі вузкому колу спецыялістаў, але з'яўляючы гэтым, асабліва пры перакладах паэзіі, нельга, таму што ні адзін падрадкоўнік не можа даць поўнага ўяўлення аб арыгінале.

Хв. Яўчыка ў артыкуле «Пераклад на ўзровень арыгінала» выступае супраць калектывізму зборнікаў перакладаў інашэземны паэтаў, раіць, каб кожнага паэта перакладаў хто-небудзь адзін. З гэтым ніяк нельга згадзіцца. Халтура можа пралеці і ў калектывіў зборнік, і ў індывідуальны. К. Бальмонт перакладаў на рускую мову бадай усёго П. Шэлі, а перакладчык Скалоўскі аджуаў адзін аж поўны збор твораў Шэкспіра, а які толк? Перакладамі іх нельга карыстацца, таму што гэта літаратурны брак. Наша выданства выдала на беларускую мову Пушкіна, Крылова, Мая-

коўскага, Пракоф'ева, Тычыну Сасору, Л. Украінку, А. Міцкевіча, Славаціцага, Бранеўскага Я. Райніса, Гейна і шэраг іншых аўтараў у перакладах групы паэтаў, і калі ў гэтых зборніках трапляюцца пераклады недасканальны і слабыя, то ва ўсякім разе значная частка перакладаў зроблена добра. Перакладчыкам нам некалорая спецыяка, практыка выдаваць перакладную паэзію пераважна ў сувязі з юбілейнымі датамі, не дастаткова патрабавальнасці рэдактуры і ўкладальнікаў кнігі.

Другое пытанне, якое зусім недарачы закранае ў сваім артыкуле Хв. Яўчыка, гэта тэорыя санета і слабінае верша складанне. Можна было б адказаць на яго наўняныя парадзі, дагматычна і фармалістычна пры тэорыі, каб ім не была праўдліва тэндэнцыя (мёрку, мільвольна) нанесці ўдар па аснове паэзіі, якую з'яўляецца рытм. Тэорыя санета расправаана даўно і не толькі М. Багдановічам. Ёсць савет класічны, а ёсць і адсутліцэй, прычым іх вельмі мого. На што ж тады патрабавана, каб санеты А. Міцкевіча перакладаліся толькі пішчотым лямбам і абавязкова з «альтаранансамі» (чаргаванне мужчынскіх і жаночых рыфм)? Перакладчыца санет пэўнага аўтара (А. Міцкевіча), і крыўрам для перакладчыка можа быць рытмічная структура толькі даданага санета і ніякага іншага. Польскае слабінае вершаскладанне, і асабліва творчая практыка А. Міцкевіча, — гэта не проста падгонка пэўнай колькасці складоў у радок; гэта паэзія, якая не мае акрэсленага намеру, але мае надзвычайна тонкі і багаты рытм. І, калі нашы перакладчыкі прававілі, удала ці няўдала, перадаць рытмічнасць асабліваці Міцкевіча, ці варта паракраць іх па гэта? Навошта ім падносіць таговую мерку, гарнітур Патрацік чыпляць на Міцкевіча?

Нарэшце хацелася б выказаць некалькі меркаванняў аб далейшых перспектывах выдання на беларускую мову замежных класікаў і паэзіі народнаў СССР. Справа гэта рагорнута ў нас яшчэ недастакова, да некатораў ступені пушчына на самацці, нама строгага пана і напярэдняй наметкі. Безумоўна, мы не можам разгарнуць выданне перакладчыка вельмі шырока, але, думаецца, лепшыя ўзоры сусветнай паэзіі павінны заняць і ў нас пачаснае літаратуры. Рыхтвенца да выдання зборнік вершаў Байрана, але лішч многа ўстаўраў, твораў, якіх мае неўчёрную каштоўнасць, застаецца па-за межамі нашай увагі. Да гэтага часу не выданыя «Пан Тэаўш» А. Міцкевіча, «Фаст» Гётэ, няма выбранага Шыллера, Шэлі, Уітэман, Р. Тагора, Лермантава, Якірасава, недастакова выданыя Шэкспіра і кожны сучасны паэтаў розных народаў варта таго, каб з ім не толькі пазнаёміцца, але і палюбіць іх. І калі перакладчы будучы рабіцца на высокім узроўні, таленавіты і з веданнем справы, гэта будзе вельмі спрыяць развіццю нашай культуры.

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Давольна праз газету «Літаратура і мастацтва» выказаць маю глыбокую падакту ўсім таварышам, установам, арганізацыям і калектывам, якія прыслалі мне гарачыя віншаванні і добрыя пажаданні ў сувязі з маім 70-ці годдзем і атрымманнем урадаваў узнагароды.

Асабліва мне прыемна падзякаваць пісьмачку атрад Мінскай музычнай школы-академічнай за выбранне мяне лаўрэатам членам атрады, а паэтаў, пісьменнікаў і кампазітараў — за прысваенне сваіх натхненых твораў.

Р. ШЫРМА.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

Спірыдон Собаль—беларускі друкар

Кафедра гісторыі БССР Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і Цэнтральны дзяржаўны архіў старажытных актаў СССР зааючылі складанне зборніка дакументаў аб руска-беларускіх сувязях у XVI—XVII стагоддзях.

Навуковыя работнікі выявілі звыш 4 тысяч яшчэ нідзе не апублікаваных дакументаў. Яны характарызуюць сумесную барацьбу абодвух народаў супраць агучных ворагаў, іх аміуленныя палітычныя, культурныя і гандлёвыя сувязі, антыфеадальны рух у Беларусі і рух за ўз'яданне з Расіяй, 600 найбольш каштоўных і цікавых дакументаў, якія вядуць загадкім кафедры гісторыі БССР кандыдат гістарычных навук Л. С. Абецдарскі, уводзіць у зборнік «3 гісторыі руска-беларускіх сувязей XVI—XVII стагоддзяў».

КАНЦЭРТЫ НА ПАЛТАЎШЧЫНЕ

Працоўным нашага года даўно палюбіліся беларускія артыстычныя калектывы. Не так даўно ў нас выступіў Дзяржаўны народны ансамбль БССР. Канцэрт аркестра трапіў з вальмі поспехам.

М. САКАЛЕНКА.
Г. Галіч.
Палтаўская вобд.